

CZU 327

DOI <https://doi.org/10.52388/2345-1971.2024.1.01>

(IN)EFFICIENCY OF THE INTERNATIONAL NON-PROLIFERATION REGIME OF NUCLEAR WEAPONS

Svetlana CEBOTARI

Doctor habilitatus in political sciences, University Professor, State University of Moldova,
Chisinau, Republic of Moldova

e-mail: svetlana.cebotari1@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-9073-104X>

Nuclear weapons are a scourge affecting the international community as a whole, without distinction between countries, and the consequences of their potential use would be devastating. Since the Cold War, it has become necessary to design appropriate deterrent mechanisms to guarantee security in the international arena. However, the nuclear non-proliferation regime, although it limited the hyperbolization of the nuclear factor in a certain historical period, could not fully fulfill its second task. The Nuclear Non-Proliferation Treaty (NPT), which entered into force on 5 March 1970, is the fundamental internationally binding agreement to reduce nuclear proliferation and has the most support in the history of any nuclear-related treaty. The suspension of the Russian Federation's participation in the Strategic Offensive Weapons Treaty is a direct challenge to international security. Nuclear proliferation is, today, one of the main concerns in the field of international relations. Sufficient tools exist to reach an effective political agreement to enable meaningful reform and strengthening of the NPT by reducing proliferation. The only thing missing is the political will to start the process.

Keywords: international regime, weapons, capacity, actors, international relations.

(IN)EFICIENȚA REGIMULUI INTERNAȚIONAL DE NEPROLIFERARE A ARMELOR NUCLEARE

Armele nucleare sunt un flagel care afectează comunitatea internațională în ansamblu, fără distincție între țări, iar consecințele unei potențiale utilizări ar fi devastatoare. De la Războiul Rece, a devenit necesară proiectarea unor mecanisme de reținere adecvate pentru a garanta securitatea pe arena internațională. Totuși, regimul de neproliferare a armelor nucleare, deși a limitat hiperbolizarea factorului nuclear într-o anumită perioadă istorică, nu și-a putut îndeplini pe deplin a doua sarcină. Tratatul de Neproliferare Nucleară (TNP), care a intrat în vigoare la 5 martie 1970, este acordul fundamental, obligatoriu la nivel internațional pentru a reduce proliferarea nucleară și are cel mai mult sprijin din istoria oricărui tratat legat de nucleare. Suspendarea participării Federației Ruse la Tratatul privind armele strategice ofensive este o provocare directă la adresa securității internaționale. Proliferarea nucleară este, astăzi, una dintre principalele preocupări în domeniul relațiilor internaționale. Există suficiente instrumente pentru a ajunge la un acord politic eficient care să permită reforma semnificativă și consolidarea TNP prin reducerea proliferării. Singurul lucru care lipsește este voința politică de a începe procesul.

Cuvinte-cheie: regim internațional, arme, capacitate, actori, relații internaționale.

(IN)EFFICACITÉ DU RÉGIME INTERNATIONAL DE NON-PROLIFÉRATION DES ARMES NUCLÉAIRES

Les armes nucléaires constituent un fléau qui touche la communauté internationale dans son ensemble, sans distinction entre les pays, et les conséquences de leur éventuelle utilisation seraient dévastatrices. Depuis la guerre froide, il est devenu nécessaire de concevoir des mécanismes de dissuasion appropriés pour garantir la sécurité sur la scène internationale. Cependant, le régime de non-prolifération

nucléaire, bien qu'il ait limité l'hyperbolisation du facteur nucléaire dans une certaine période historique, n'a pas pu remplir pleinement sa deuxième tâche. Le Traité de non-prolifération nucléaire (TNP), entré en vigueur le 5 mars 1970, est l'accord international contraignant fondamental visant à réduire la prolifération nucléaire et bénéficie du plus grand soutien dans l'histoire de tous les traités liés au nucléaire. La suspension de la participation de la Fédération de Russie au Traité sur les armes stratégiques offensives constitue un défi direct à la sécurité internationale. La prolifération nucléaire est aujourd'hui l'une des principales préoccupations dans le domaine des relations internationales. Il existe suffisamment d'outils pour parvenir à un accord politique efficace permettant une réforme significative et un renforcement du TNP en réduisant la prolifération. . La seule chose qui manque est la volonté politique de lancer le processus

Mots-clés: régime international, armes, capacités, acteurs, relations internationales.

(НЕ)ЭФФЕКТИВНОСТЬ МЕЖДУНАРОДНОГО РЕЖИМА НЕРАСПРОСТРАНЕНИЯ ЯДЕРНОГО ОРУЖИЯ

Ядерное оружие является бедствием, затрагивающим международное сообщество в целом, без каких-либо различий между странами, и последствия его потенциального применения будут разрушительными. После окончания «холодной войны» возникла необходимость в разработке соответствующих механизмов сдерживания, гарантирующих безопасность на международной арене. Однако режим ядерного нераспространения, хотя и ограничил гиперболизацию ядерного фактора в определенный исторический период, не смог в полной мере выполнить свою вторую задачу. Договор о нераспространении ядерного оружия (ДНЯО), вступивший в силу 5 марта 1970 года, является фундаментальным международным обязательным соглашением по сокращению ядерного распространения и пользуется наибольшей поддержкой в истории любого договора, связанного с ядерной тематикой. Приостановление участия Российской Федерации в Договоре о стратегических наступательных вооружениях является прямым вызовом международной безопасности. Распространение ядерного оружия сегодня является одной из главных проблем в сфере международных отношений. Существует достаточно инструментов для достижения эффективного политического соглашения, которое позволит провести значительную реформу и укрепить ДНЯО для сокращения распространения оружия массового уничтожения. Единственное, чего не хватает – это политическая воля для начала этого процесса.

Ключевые слова: международный режим, оружие, потенциал, субъекты, международные отношения.

Introducere

Armele nucleare sunt un flagel care afectează comunitatea internațională în ansamblu, fără distincție între țări, iar consecințele unei potențiale utilizări ar fi devastatoare pentru întreaga umanitate [4]. Dezvoltarea industriei militare, în special cea cu referire la producerea armelor nucleare a avut consecințe semnificative în ordinea juridică internațională, deoarece fabricarea și deținerea acestui tip de arme, precum și eventuala lui utilizare, ar afecta în mod unic relațiile dintre state. Din acest motiv, este convenabil să se regleze comportamentele statelor pe arena internațională pentru că are consecințe grave

asupra umanității și ființei umane. Cu toate acestea, unele state dispun de arme nucleare și, în același timp, de la înființarea sistemului Națiunilor Unite, au fost efectuate diferite teste cu arme de acest tip . Revoluția tehnologiei nucleare a crescut interdependența violenței sau „capacitatea actorilor de a se distruge unii pe alții” și a creat vulnerabilități comune în societatea internațională. De la Războiul Rece, a devenit necesară proiectarea unor mecanisme de reținere adecvate pentru a garanta supraviețuirea vieții pe mapamond. Eforturile de control al armelor nucleare, încă de la prima lor formulare de la sfârșitul anilor 1940, au susținut două scopuri exprese: „să facem

ca războiul, și mai ales războiul nuclear, să fie mai puțin probabil, iar în cazul în care va fi inevitabil să aducă mai puține prejudicii și pierderi umanității”. Aceste politici garantau securitatea națională a celor două superputeri implicate în Războiul Rece - Statele Unite ale Americii (SUA) și Uniunea Sovietică. Aceste politici, deoarece protejează și securitatea societății internaționale în ansamblu, au avut sprijin internațional [8].

Unul dintre rezultatele dezvoltării relațiilor internaționale în a doua jumătate a acestui secol a fost transformarea armelor nucleare direct într-un factor în politica mondială, punând presiune asupra întregului sistem de securitate globală chiar și în condițiile „post-confruntării”. Proliferarea nucleară este, astăzi, una dintre principalele preocupări în domeniul relațiilor internaționale. Nouă țări au arme nucleare, iar numărul este probabil să crească. Criza declanșată de testul nuclear al Coreei de Nord și refuzul Iranului de a-și opri programul de îmbogățire a uraniului au alimentat dezbaterile despre eficacitatea măsurilor internaționale de control al proliferării armelor nucleare.

Astfel, în scopul elaborării prezentei cercetări cu referire la (in)eficiența regimului internațional de neproliferare a armelor nucleare, cât și în scopul reliefării principalelor aspecte ale cooperării în statelor- centre de putere în domeniul neproliferării armelor nucleare, am apelat la utilizarea unui set de metode general-specifice de cercetare, precum: metoda analizei și deducției, metoda fenomenologică, metoda istorică și metoda web grafică.

Metoda analizei și deducției a permis examinarea prevederilor Tratatului de Neproliferare Nucleară (TNP), (intrat în vigoare la 5 martie 1970). Suspendarea participării Federației Ruse la Tratatul privind armele strategice ofensive este o provocare directă la adresa securității internaționale.

Ținând cont de faptul că în literatura

științifică din Republica Moldova încă nu există cercetări complexe cu referire la problema cu referire la (in)eficiența regimului internațional de neproliferare a armelor nucleare s-a recurs la utilizarea *metodei webo- grafice*, care ne-a oferit posibilitatea să examinăm subiectul supus cercetării la nivel teoretic și practic din principalele surse publicate pe site-urile de internet, făcând posibilă o mai bună înțelegere a problemei cercetate.

Examinarea problemelor fundamentale cu referire la (in)eficiența regimului internațional de neproliferare a armelor nucleare a fost posibilă datorită utilizării *metodei fenomenologice*, care a făcut posibilă analiza subiectului supus cercetării.

Emergența războiului din Ucraina, condiționat de invazia Federației Ruse a reardus pe masa de discuții problema cu referire la armele nucleare. Recurgerea la utilizarea *metodei istorice* a făcut posibilă analiza condițiilor specifice și a schimbărilor care au loc pe arena internațională. Metoda istorică a asigurat efectuarea analizei din perspectiva evoluției istorice a problemei cu referire la neproliferare a armelor nucleare.

Regimul juridic internațional privind neproliferarea armelor nucleare

Dezvoltarea rapidă a energiei nucleare, în ciuda unui număr de dezastre provocate de om (de la Trimileland până la Cernobâl), este în proces de dezvoltare, iar diversitatea cercetărilor în acest domeniu se îmbină cu multitudinea de țări interesate în producerea energiei nucleare. Totuși, regimul de neproliferare a armelor nucleare, deși a limitat hiperbolizarea factorului nuclear într-o anumită perioadă istorică, nu și-a putut îndeplini pe deplin sarcinile înaintate. Ceea ce a putut exercita a fost de a clasifica statele în doar două grupe - nucleare și non-nucleare. În afara acestei scheme simplificate, în două direcții, de reglementare politică a intereselor conflictuale,

a apărut un grup de risc, format din țări cu un statut vag de „aproape nuclear” [5].

Cursa înarmărilor s-a intensificat din cauza rivalității dintre state pentru dominația în sfera nucleară, cât și non-nucleară. Lipsa instrumentelor necesare care să permită regimului să se adapteze la noile realități a dus la apariția crizei acestuia. Lipsa instrumentelor se datorează faptului că regimul este un produs al crizei Războiului Rece din Caraibe din 1962, când lumea bipolară cu doi hegemoni s-a confruntat direct cu amenințarea războiului nuclear. În asemenea condiții, dorința de a asigura securitatea internațională a depășit contradicțiile dintre state [1]. Prezența noilor puteri nucleare a devenit o normă a politicii internaționale, iar solicitările pentru universalizarea tratatului sunt percepute din ce în ce mai mult ca un ritual formal. Ceea ce duce, de fapt, la presupunerea că și statele din afara TNP au arme nucleare [12].

Există tratate care creează zone fără arme nucleare, tratate care interzic testele nucleare, acorduri de control al exporturilor care pot provoca episoade de proliferare nucleară sau rachete purtătoare și alte măsuri precum Inițiativa de securitate împotriva proliferării, rezoluția ONU 1540 sau Convenția Internațională pentru reprimarea actelor de terorism nuclear. Celălalt grup de acorduri este format din tratatele bilaterale dintre Statele Unite și Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste (URSS)/Rusia pentru a stopa escaladarea și reducerea armelor nucleare. Cele mai importante tratate sunt: Tratatul privind rachetele antibalistice (ABM) și Tratatul strategic de limitare a armelor (SALT) din anii 1970, care au pus capăt cursei înarmărilor; Tratatul privind forțele nucleare inter-gamă (Statele Unite (1945), Rusia (1949), Regatul Unit (1952), Franța (1960), China (1964), Israel (aproximativ 1970), India (1974).), Pakistan (1998) și Coreea de Nord (test de succes în 2006)

Analizând situația actuală cu referire

la neproliferarea armelor nucleare, după Conferința de revizuire din 2005, este una de criză. Numărul de instalații nucleare și cantitățile de material nuclear existente în întreaga lume reprezintă o componentă de bază în calcularea riscului global. În ceea ce privește materialele nucleare, la nivel mondial sunt în funcțiune 442 de reactoare de putere și 248 de reactoare de cercetare (la care trebuie adăugate încă 240 de oprire). În plus, există 18 fabrici de conversie, 40 de fabrici de fabricare a combustibilului, 7 fabrici de re-procesare, 13 fabrici de îmbogățire, 89 de depozite separate și 74 de alte unități aflate sub garanții. Se estimează că, la sfârșitul anului 2003, exista un stoc mondial de 1855 tone de plutoniu (1700 pentru uz civil și 155 pentru uz militar) și 1.900 tone de uraniu îmbogățit (1.725 pentru uz militar și 175 pentru uz civil). Extinderea acestei măsuri este complicată deoarece în prezent 38 de țări, multe dintre ele țări în curs de dezvoltare, au instalații nucleare care funcționează cu uraniu foarte îmbogățit. Nu toate țările exportatoare au echipamente pentru verificarea protecției fizice în statele primitoare. În mod fundamental, în Rusia și în fostele republici sovietice. Potrivit surselor din Ministerul Ucrainean al Apărării, confirmate de Centrul Ucrainean de Cercetare Politică Independentă în 1992 existau în URSS aproximativ 300.000 de persoane implicate în proiecte privind producerea armelor nucleare, 15.000 de persoane legate direct de producerea acestora și 3.000 familiarizate cu dezvoltarea, proiectarea și funcționarea acestora [9].

Problema de bază se axează pe două idei opuse: țările nealiniat își concentrează pozițiile în jurul aplicării articolului VI al Tratatului, în timp ce Statele Unite, în mod fundamental, sunt preocupate de faptul că noi țări ar putea dobândi statutul de stat nuclear. Problema mereu prezentă a arsenalului nuclear al Israelului complică și mai mult situația. Pentru

a înțelege această situație de criză, nu trebuie să pierdem din vedere faptul că formarea Regimului de Neproliferație Nucleară a început după cel de-al Doilea Război Mondial, cu o structură internațională de putere bazată pe Organizația Națiunilor Unite, sub egida Consiliului de Securitate al Națiunilor Unite. Asemănările în ceea ce privește cota de putere cu TNP sunt foarte clare: cele cinci puteri victorioase ale războiului mondial menționat anterior sunt cele care ocupă un loc permanent în CS al ONU, singurele cu drept de veto în acesta și singurele state autorizate de TNP să dețină arme nucleare. În prezent, respectiva structură de putere este tot mai mult pusă sub semnul întrebării, deoarece există un număr mai mare de țări și organizații regionale cu pondere în relațiile internaționale. Aceștia din urmă sunt din ce în ce mai puțini dispuși să accepte situația privilegiată cu privire la armele nucleare a unor țări în detrimentul altora. Puterile nucleare, conduse de Statele Unite, trebuie să conducă la soluționarea problemei privind neproliferația armei nucleare. Motivul este dublu: pe de o parte, le revine să-și asume această responsabilitate continuând să fie în fruntea lumii, iar pe de altă parte, trebuie să facă față în mod clar și responsabil angajamentului din articolul VI a TNP. Demersurile ce urmează a fi adoptate de puterile nucleare sunt legate de deținerea de arme nucleare, dezvoltarea continuă a acestor arme, doctrina angajării acestora și atitudinea diferită pe care o mențin față de episoadele de proliferare. Se estimează că există încă aproximativ 27.000 de focoaie nucleare, dintre care 95% aparțin Statelor Unite și Rusiei. Acesta este unul dintre aspectele cheie ale problemei și unde interesele strategice ale puterilor nucleare se ciocnesc de articolul VI din TNP. Țările non-nucleare au nevoie de un angajament clar față de dezarmarea celor nucleare. Trebuie realizate progrese semnificative, semnând acorduri ireversibile și în cadrul Regimului, adică convenite în cadrul conferințelor de revizuire

a TNP și sub rezerva garanțiilor AIEA. Protocolul adițional al AIEA ar trebui extins și la statele nucleare ale tratatului pentru a oferi garanții privind dezmembrarea efectivă a armelor nucleare și pentru a promova climatul de încredere necesar pentru consolidarea regimului. În mod similar, țările nucleare ar trebui să înceteze dezvoltarea și cercetarea privind viitoarele arme nucleare. Intrarea în vigoare a Tratatului de interzicere completă a testelor nucleare este o măsură fundamentală. Poziția Statelor Unite cu privire la acest tratat, pe care nu l-au ratificat, are o influență enormă asupra altor țări care sunt încurajate să îl ratifice, cum ar fi Israel, China sau Iran sau altele care sunt îndemnate să semneze precum India, Pakistan și Coreea de Nord.

Universalizarea acestui acord ar fi o mișcare uriașă, plasându-i controlul sub CS al ONU. Atitudinea diferită față de proliferare constituie o problemă serioasă. Nu există nicio îndoială că programele nucleare ale Israelului sau Coreei de Nord sau programul de îmbogățire a uraniului al Iranului nu au aceeași considerație în fața comunității internaționale. Interesele strategice ale diferitelor țări sunt deasupra. Acest mod diferit de măsurare a proliferării este una dintre cauzele care împiedică întregul proces decizional în raport cu Regimul, în special în Orientul Mijlociu. Posibilitatea renunțării la TNP este o altă vulnerabilitate a sistemului. Măsurile eficiente pentru a evita acest lucru ar fi: interzicerea, prin acord anterior retragerii oricărei țări din Tratat, a utilizării instalațiilor și materialelor obținute din participarea acestora la Regim; că astfel de materiale și instalații continuă să facă obiectul garanțiilor Acordului SORT, semnat ultima dată de Statele Unite și Rusia, este extrem de flexibil, permițându-le fiecăruia să-și reconfigureze arsenalul sub limitele stabilite și ca răspuns la nevoile tale strategice. O soluție pentru a limita efectele abandonării Tratatului este continuarea înființării de zone fără arme nucleare care

întăresc regimul de neproliferare a armelor nucleare. În acest fel, o țară potențială în proliferare ar fi supusă atât presiunii internaționale, cât și regionale, cu particularitatea că tratatele regionale sunt adaptate nevoilor specifice de securitate [9].

Regimul internațional de neproliferare este un set de principii, norme, reguli și proceduri de luare a deciziilor, asupra cărora converg la nivel global așteptările actorilor internaționali în domeniul neproliferării armelor. Tratatul de neproliferare a armelor nucleare (TNP) a fost semnat în 1968 și a intrat în vigoare în 1970. A fost rezultatul acordului politic stabilit între Statele Unite și Uniunea Sovietică, pentru a avea o ordine internațională care avea un număr redus de actori cu capacitate de război nuclear. Acest tratat a ajuns să acopere o preocupare importantă cu privire la riscul apariției de noi „puteri nucleare”, în special cele provenite din statele „lumii a treia” instabile din punct de vedere politic și, în anumite cazuri, cu probleme serioase de delimitare a granițelor. TNP constituie un angajament între puterile nucleare și statele nenucleare, bazat pe „trei piloni”, de egală valoare și importanță politică și juridică, și anume, neproliferarea armelor nucleare; utilizarea pașnică a energiei nucleare și dezarmarea nucleară. Acesta reprezintă singurul angajament obligatoriu dintr-un acord multilateral, al cărui obiectiv declarat este realizarea dezarmării nucleare de către statele care dețin acest tip de arme. În conformitate cu primul dintre acești „piloni”, țările nenucleare se angajează să nu dezvolte programe nucleare în scopuri militare, în timp ce puterile nucleare și-au asumat angajamentul de a asigura statelor părți la tratat cooperare științifică și tehnologică în domeniul utilizării pașnice ale energiei nucleare 3 (al doilea „pilon”).

Statele membre ale TNP se angajează să nu transfere statelor nemembre surse de material fisionabil, echipamente sau materiale special desemnate sau pregătite pentru această pro-

cedură⁴. Marele acord în aceste chestiuni se completează cu „al treilea pilon”, care este angajamentul puterilor nucleare de a duce negocieri cu bună-credință pentru a pune capăt cursei înarmărilor nucleare cât mai curând posibil și pentru a realiza dezarmarea generală și completă. control internațional strict și eficient. Conform TNP, puterile nucleare sunt acele țări care înainte de 1 ianuarie 1967 au efectuat explozii nucleare (Art. IX. 3). În acest sens, cele cinci puteri nucleare recunoscute de TNP sunt Statele Unite ale Americii, Franța, Republica Populară Chineză, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord și Federația Rusă, ca succesor legal al Uniunii republicilor socialiste sovietice. Art. IV. 1 prevede că „Nimic din prezentul tratat nu va fi interpretat ca afectând dreptul inalienabil al tuturor părților la tratat de a dezvolta cercetarea, producerea și utilizarea energiei nucleare în scopuri pașnice, fără discriminare...”. La rândul său, paragraful 2 al aceluiași articol adaugă că „Toate părțile la tratat se angajează să faciliteze cel mai larg schimb posibil de echipamente, materiale și informații științifice și tehnologice în scopuri pașnice ale energiei nucleare și au dreptul de a participa la acel schimb...”. La momentul semnării TNP, mai multe țări cu capacități nucleare, cum ar fi Argentina, Brazilia, India, Israel, Pakistan și Africa de Sud au decis să nu facă parte din acesta [3].

Astăzi, arsenalele nucleare continuă să se modernizeze, însumând aproximativ 13.865 de arme nucleare. Din acest total, aproape 90% corespund Statelor Unite (6.185) și Rusiei (6.500), în timp ce restul țărilor care dețin arme nucleare sunt Regatul Unit (200), Franța (300), China (290), India. (130-140), Pakistan (150-160), Israel (80-90) și Republica Populară Democrată Coreea (20-30). În această listă, găsim țări care dețin arme nucleare, în temeiul Tratatului de neproliferare a armelor nucleare (TNP), precum este cazul membrilor permanenți ai Consiliului de Securitate al

Națiunilor Unite, și cele care nu fac parte din aceasta.

Contribuția TNP a fost notabilă, prin aceea că a cuprins numărul de țări cu arme nucleare și a creat suficiente stimulente pentru a-i ține în corset pe cei mai mulți dintre membrii comunității internaționale. În mare măsură, viitorul regimului de neproliferare nucleară va depinde de contextul geopolitic și de modul în care acesta se reflectă în respectarea tratatelor și instituțiilor existente [4].

Adoptarea, în 2017, a TPAN reprezintă încă un pas pe calea care duce la interzicerea definitivă a folosirii armelor nucleare dincolo de faptul că se urmărește instituirea unei interzicere complete, în toate dimensiunile sale, a armelor nucleare. Cel puțin, așa cum se spune, acest instrument „este primul acord multilateral aplicabil la nivel global care interzice armele nucleare în întregime [...] și primul acord care conține prevederi pentru a aborda consecințele umanitare legate de testarea și utilizarea armelor nucleare”. Cu toate acestea, „Tratatul completează acordurile internaționale existente privind armele nucleare, în special, Tratatul privind neproliferarea armelor nucleare, Tratatul de interzicere completă a testelor nucleare și alte acorduri de stabilire a zonelor libere de arme nucleare [1]. Studiile referitoare la armele nucleare oferă o analiză completă și detaliată a activității desfășurate de comunitatea internațională în vederea reglementării acestei probleme, care, de altfel, a primit o atenție deosebită de către doctrina internaționalistă. Concret, aspectele ridicate de armele nucleare în ordinea internațională au fost atent examinate atât din perspectivă juridică, precum și componentele sale de descurajare în relațiile internaționale.

Totuși, o atenție deosebită trebuie acordată unei probleme cruciale, și anume delimitarea unei posibile interdicții absolute a folosirii armelor nucleare în lumina normei care interzice folosirea forței în relațiile internaționale,

pentru a decide dacă este vorba despre o „interdicție singulară și agravată”. Pentru a stabili dacă printre cazurile deosebit de grave de utilizare a forței s-ar include nu numai cazurile de „agresiune”, „intervenție armată” și „represalii armate”, pe care dreptul internațional le-a consacrat în conformitate cu diferitele tipuri de utilizare a forței, dar și câteva ipoteze care ar fi incluse în funcție de tipul de arme utilizate, printre care, fără îndoială, s-ar număra folosirea armelor nucleare precum și a altor tipuri de arme, precum cele chimice sau biologice. În consecință, este esențial să înțelegem contribuțiile normative în domeniul interzicerii armelor nucleare acordând atenția cuvenită TPAN, întrucât scopul esențial al acestui acord este de a determina obligațiile pe care statele sunt dispuse să le asume în această materie, indiferent de faptul că acest tratat nu a intrat încă în vigoare. Aceasta relevă obiectivul de bază, care ar fi descoperirea situației normative în care interzicerea folosirii armelor nucleare rămâne în ordinea juridică odată ce s-au depus numeroase eforturi în această materie și, în special, odată cu adoptarea acestui nou tratat.

Adoptarea TPAN este motivată, din punct de vedere juridic, din următoarele motive, printre altele: în primul rând, nemulțumirea unei mari părți a comunității internaționale din cauza absenței unei norme precise care interzice utilizarea a armelor nucleare în orice împrejurare; în al doilea rând, să răspundă preocupărilor care trăiesc în comunitatea internațională din cauza consecințelor grave produse de utilizarea acestui tip de arme, în special în sfera umanitară și de mediu; și, în sfârșit, din cauza necesității urgente de a finaliza un cadru de reglementare în materie de dezarmare, în vârful căruia ar fi interzicerea folosirii armelor nucleare. Nu va fi necesar să se aprofundeze toate motivele care au dus la adoptarea TPAN, deși Conferința care a avut loc, în 2017, avertizează asupra principalelor fundamente pe care se

bazează această decizie [2]. Trebuie amintit că, odată cu adoptarea Rezoluției 71/75 a Adunării Generale a Națiunilor Unite în 2016, obiectivul a fost (atingerea) unui acord multilateral, universal și obligatoriu, care să interzică folosirea sau amenințarea cu folosirea armelor nucleare și care să contribuie la eliminarea amenințării nucleare și la crearea unui climat favorabil pentru desfășurarea negocierilor. Fapt ce va culmina cu eliminarea armelor nucleare, întărind astfel pacea și securitatea internațională (A/RES/71, 15 decembrie 2016).

Eventuala interdicție a utilizării obișnuite a armelor nucleare și adoptarea TPNAN nu ar fi, nici pe departe, singurele instrumente și norme care ar reglementa această problemă. Comunitatea internațională a promovat adoptarea altor norme care au scopul de a reglementa armele nucleare în multe dintre aspectele lor, inclusiv în ceea ce privește interzicerea folosirii acestora, motiv pentru care s-ar putea vorbi de un „regim juridic” propriu în această materie (arme nucleare, 2011). Merită să ne amintim întotdeauna de adoptarea în 1968 a Tratatului de neproliferare a armelor nucleare la nivel universal și a reglementărilor care au fost adoptate la nivel regional care au stabilit anumite zone libere de arme nucleare [3]. Mai mult, mai multe rezoluții și declarații au fost adoptate de către organizațiile internaționale în legătură cu armele nucleare, în special la nivel universal, datorită activității Națiunilor Unite. Astfel, există un „sistem” de norme destul de complet care recunosc drepturi și, în special, impun obligații în domeniul armelor nucleare. Dar unele probleme care derivă din existența armei nucleare rămân de rezolvat pentru a asigura coexistența internațională și soluționarea conflictelor. Cea mai mare și esențială prioritate va fi stabilirea legalității utilizării armei nucleare, deci ar fi necesară stabilirea unor norme precise care să impună obligații Statelor. Cel mai bun lucru ar fi să proclamăm că folosirea armelor nucleare este

interzisă „în mod specific” de sistemul juridic internațional; că această angajare nu are loc în niciuna dintre excepțiile recunoscute de la folosirea forței; și, de asemenea, să înlăture îndoielile cu privire la posibilitatea utilizării armelor nucleare în cazuri de legitimă apărare. Totuși, nu este așa. Cel mult, există o voință puternică din partea comunității internaționale de a proceda la interzicerea completă și absolută a armelor nucleare, în ciuda divergențelor care există între statele care au arme nucleare și cele care nu au arme. tip. Căutarea interzicerii totale a folosirii armelor nucleare răspunde, așadar, unei voințe politice din partea statelor care alcătuiesc comunitatea internațională la care nu participă încă cei care dețin arme nucleare.

Ar putea fi surprinzător faptul că utilizarea armelor nucleare ar putea fi legală în ordinea juridică internațională. Această ordine juridică se bazează pe afirmația că folosirea forței armate este „absolut” interzisă și, prin urmare, folosirea forței care are loc prin intermediul armelor de acest tip s-ar încadra în această interdicție. Este contradictoriu să recunoaștem că, în niciun caz, statele și acele entități care au capacitatea de a folosi forța armată, cum este cazul unor organizații internaționale, nu pot recurge la această resursă și, în același timp, pot provoca că folosirea forței s-ar putea să nu fie ilegală atunci când a avut loc tocmai prin cele mai distructive arme cunoscute și a căror utilizare ar provoca adevărate ravagii în comunitatea internațională. Din punct de vedere juridic, această contradicție ar fi depășită deoarece recunoașterea unei interdicții nu împiedică, în niciun fel, deschiderea a două căi de reflecție:

În primul rând, interzicerea folosirii forței presupune că, în cel puțin două cazuri, statele și alte entități de relații internaționale pot recurge la forță fără ca aceasta să constituie un fapt ilicit la nivel internațional. Statele pot exercita dreptul „imanent” la apărare le-

gitimă și, de asemenea, forța poate apărea în mod legitim atunci când se face cu autorizația Consiliului de Securitate. Aceste două ipoteze sunt pe deplin consacrate în ordinea juridică internațională și nu există loc de discuție, indiferent de termenii și cerințele în care trebuie exercitată folosirea forței în ambele cazuri. Întrebarea mai precisă este dacă utilizarea forței armate în legitima apărare care presupune folosirea armelor nucleare este posibilă și, chiar dacă Consiliul de Securitate ar putea autoriza, în orice caz, folosirea forței cu acest tip de armă. Niciuna dintre cele două presupuneri nu ar fi posibilă dacă s-ar determina anterior că utilizarea unei arme nucleare este un caz de forță „special interzis” în relațiile internaționale. Dar răspunsurile la aceste întrebări nu sunt neapărat pașnice. Din acest motiv, se impune verificarea practicii statelor, inclusiv a celei convenționale, și a pozițiilor pe care jurisprudența internațională le-a adoptat în materie, în special, celebra Aviz consultativ, din 8 iulie 1996, a Curții Internaționale al Justiției (CIJ), privind legalitatea amenințării sau utilizării armelor nucleare [4].

În al doilea rând, practica internațională identifică, prin norme, unele comportamente de folosire a forței care sunt considerate „deosebit de ilegale” și care, pe lângă faptul că sunt acoperite de interdicția generală, au o dezaprobară specifică în ordinea juridică. Acesta este, fără îndoială, cazul „agresiunii” care implică o utilizare deosebit de gravă a forței și care, în mai multe rânduri, a fost descrisă drept „crimă internațională prin excelență”. Acest lucru se deduce, de exemplu, din Rezoluția 3314 (XXIX) a Adunării Generale a Națiunilor Unite din 1974. Conținutul acestei rezoluții explică faptul că este vorba despre un comportament „deosebit de grav” care ar genera consecințe specifice în ordinea internațională, inclusiv sancțiuni de tip militar. Principala întrebare constă în a determina dacă același lucru se întâmplă atunci când nu este vorba

de un comportament anume, ci, de fapt, de o utilizare a forței prin folosirea unei arme nucleare. Ar fi probabil ca orice utilizare a unei arme nucleare să aibă loc în comportamentele cuprinse în articolul 3 din prezenta rezoluție, ceea ce ar conduce la afirmarea că orice utilizare a unei arme nucleare reprezintă un „act de agresiune” și că, prin urmare, ar fi interzis mai ales de dreptul internațional. Cu toate acestea, această rezoluție subliniază tipul de comportament care implică utilizarea forței și nu tipul de armă folosit în aceste cazuri.

Adoptarea recentă a TPAN își propune să răspundă la unele dintre aceste întrebări sau, cel puțin, indică scopul consacării unei „interdicții absolute” a folosirii armelor nucleare. Articolul 1, paragraful d) din prezentul Tratat, prevede că „fiecare stat parte nu (...) folosește sau amenință cu folosirea armelor nucleare sau a altor dispozitive nucleare explozive” (A/CONF.229/2017/8). Forța acestor expresii face necesar să se verifice dacă s-a stabilit cu adevărat o practică internațională care înțelege că folosirea armelor nucleare este o presupunere „deosebit interzisă” a utilizării forței armate în relațiile internaționale și că, dincolo de faptul că aceasta a implicat ca un caz tipic de agresiune, simplul fapt de a folosi o armă nucleară ar fi, de asemenea, inclus în categoria „comportamentului interzis în mod special”. Adoptarea și redactarea TPAN îndreaptă, cel puțin, în această direcție, dar un alt lucru diferit este că, odată cu adoptarea acestui acord, și chiar odată cu intrarea lui în vigoare, se poate consacra o normă de acest tip.

Utilizarea armelor nucleare este, în principiu, interzisă de dreptul internațional, la fel ca orice alt tip de forță armată care are loc cu orice altă categorie de arme. Acest punct de plecare nu este inutil, ci destul de util pentru studierea chestiunii privind legalitatea utilizării armelor nucleare. Cu toate acestea, această declarație nu asigură că, în

toate circumstanțele, statele sunt dispuse să renunțe la utilizarea armelor nucleare. Nelegalitatea în aceste cazuri trebuie pusă în contrast cu alte aspecte care sunt esențiale pentru a înțelege dacă în cazul utilizării armei nucleare ne-am afla în domeniul legal sau ilegal și, de asemenea, care sunt motivele care ar împiedica o interdicție absolută, și în orice împrejurare, a acestui tip de arme. Pozițiile statelor în practica internațională, reflectate în practica convențională și exprimate în decizii jurisprudențiale, sunt cu adevărat relevante, printre altele, pentru că determină gradul de acceptare a interdicției: fie absolut, fie cu conținut parțial. Câteva indicații care descriu starea problemei în societatea internațională ar fi următoarele:

În primul rând, un număr semnificativ de state au luat o poziție cu privire la neutilizarea armelor nucleare, deși indirect. Prevederile articolului 2 din Tratatul privind neproliferarea armelor nucleare (TNP) contribuie la aceasta atunci când prevede că fiecare stat fără arme nucleare care este parte la tratat se angajează să nu primească niciun transfer de arme nucleare de la oricine sau alte dispozitive explozive nucleare sau control asupra acestor arme sau dispozitive explozive, direct sau indirect; să nu producă sau să achiziționeze în alt mod arme nucleare sau alte dispozitive nucleare explozive; și să nu caute sau să primească niciun ajutor pentru fabricarea de arme nucleare sau alte dispozitive explozive nucleare.

Statele-părți la acest tratat care nu dețin arme nucleare au convenit să nu le dețină, ceea ce ar face imposibilă utilizarea lor. Datele sunt deosebit de semnificative deoarece 186 de state și-ar asuma obligația de a nu folosi arme nucleare, chiar dacă această obligație specifică nu a fost derivată în mod expres din tratatul menționat anterior. În virtutea acestui Acord, eventuala utilizare legală a armelor nucleare ar fi apoi redusă la cei cinci membri permanenți ai Consiliului de Securitate. Deși, totuși, ar

trebui luată în considerare și situația altor state care nu au devenit părți la TNP, precum India, Pakistan, Israel, Sudanul de Sud și Coreea de Nord. În această perspectivă, formarea unei norme cutumiare prin care să fie absolut interzisă folosirea armelor nucleare ar putea avea o acceptare „generalizată”. Totuși, trebuie amintit întotdeauna că pentru crearea unei astfel de norme ar fi neapărat necesar acordul Statelor „deosebit de interesate”, adică cele care au arme nucleare care, totuși, nu au exprimat, ci mai degrabă ceea ce On dimpotrivă, sunt dispuși să nu folosească acest tip de armă în niciun caz și în nicio circumstanță. Astfel, conformarea deplină a normei cutumiare nu a avut loc, dar este de remarcat faptul că un număr semnificativ de state și reprezentanți în comunitatea internațională se pronunță în direcția că folosirea armelor nucleare ar fi interzisă în toate împrejurările [5].

În al doilea rând, înființarea Zonelor Libere de Arme Nucleare este o dovadă suplimentară a voinței de a proceda cu o „interdicție absolută” a utilizării armelor nucleare. Acordurile în care sunt stabilite aceste Zone prevăd că armele de acest tip nu vor fi produse, fabricate, depozitate sau autorizate pentru tranzit în aria geografică în cauză și uneori chiar includ clauze care determină angajamentul de a nu folosi arma nucleară. Astfel, Tratatul de la Tlatelolco stabilește în articolul 1 al său că statele se angajează să folosească exclusiv în scopuri pașnice materialele și instalațiile nucleare aflate sub jurisdicția lor și să interzică și să prevină pe teritoriile lor respective: a. Testarea, utilizarea, fabricarea, producerea sau achiziționarea, prin orice mijloc, a oricărei arme nucleare, prin ea însăși, direct sau indirect, la ordinul unor terți sau în orice alt mod [5].

Tratatul de la Bangkok se pronunță în aceeași direcție atunci când prevede, în articolul 3, că „fiecare stat-parte se obligă să nu, nicăieri în interiorul sau în afara zonei: (...) c. testați sau folosiți arme nucleare” [6]. În rezu-

mat, Acordurile de acest tip ar întări existența unei „norme cutumiare” în favoarea ilegalității utilizării armelor nucleare, deși posibilitatea utilizării acestora de către statele care le-au eliminat în afara Zonei stabilite ar rămâne întotdeauna deschisă. Cu toate acestea, formularea din alte acorduri de acest tip este mai ambiguă, deși nu infirmă poziția exprimată, adică indică și ele în această direcție. Tratatul de la Rarotonga prevede o obligație „de a nu fabrica sau de a nu achiziționa, deține sau deține controlul (...)” (Articolul 3). Și același lucru se întâmplă și în Tratatul de la Pelindaba: „să nu se efectueze cercetări asupra, să dezvolte, să producă, să stocheze sau să dobândească în alt mod, să dețină sau să dețină controlul (...)” (articolul 3) și aceeași formulare adoptă articolul 3 din Tratatul de la Semipalatinsk [7].

Practica și jurisprudența internațională confirmă, deși ușor, o tendință conform căreia folosirea armelor nucleare este ilegală în principiu deoarece orice folosire a forței este interzisă și, de asemenea, în funcție de tipul de armă prin care de la care o eventuală utilizare a forței în relațiile internaționale. ar avea loc. Cu toate acestea, o „interdicție unică” a acestei categorii de arme nu este clar conturată. Dar indică în direcția că armele nucleare au anumite componente, mai ales datorită capacității lor distructive și a efectelor pe care le-ar produce asupra populației în domeniul umanitar, care le fac deosebit de periculoase. Tendința de a interzice folosirea armelor nucleare indică o cale care s-ar putea sfârși într-o interdicție absolută. Cu toate acestea, interzicerea folosirii este adesea inclusă în comportamente de tip mai general precum obligația de a nu deține acest tip de armă sau obligația de a negocia pentru realizarea unei interdicții absolute. Astfel, Curtea afirmă în Avizul său consultativ că „există obligația de a continua cu bună-credință și de a finaliza negocierile în vederea dezarmării nucleare sub toate aspectele sale sub control

internațional strict și efectiv”, ceea ce ar presupune, dacă ar fi realizat, stabilirea „interzicerii absolute și specifice” a folosirii armelor nucleare.

Unul dintre motivele care determină adoptarea unei poziții mai constrânse cu privire la ilegalitatea folosirii armelor nucleare și, în special, a proclamării unei „interdicții specifice” este, cu toată certitudinea, voința de a lăsa nevătămată una dintre excepțiile care configurează interzicerea folosirii forței în relațiile internaționale. Dreptul internațional subliniază în mod tradițional că folosirea forței ar fi interzisă indiferent de tipul de armă pe care statele îl folosesc. O astfel de formulare înseamnă că, indiferent de clasa de arme, convenționale sau nucleare sau de alt tip, posibilitatea legală de utilizare a forței ar rămâne întotdeauna deschisă atunci când statele se află într-o stare de legitimă apărare. CIJ a ratificat această poziție și stabilește, printre îndoiele, că având în vedere situația actuală a dreptului internațional și elementele de fapt de care dispune, (...) nu poate concluziona definitiv că amenințarea sau folosirea armelor nucleare a fost legală sau ilegală în circumstanțe extreme de legitimă apărare în care era în joc însăși supraviețuirea unui stat.

Scopul interzicerii totale a armelor nucleare este marcat de neșters în textul TPN. Motivul final este acela de a preveni și daunele cauzate umanității de eventuala utilizare a acestor arme și chiar de fabricarea și deținerea lor. Primul lucru pe care îl indică Preambulul este că statele sunt „profund îngrijorate de consecințele umanitare catastrofale pe care le-ar avea orice utilizare a armelor nucleare” și, de asemenea, recunosc „necesitatea de a elimina complet aceste arme, (...) singura cale. pentru a garanta că armele nucleare nu vor mai fi folosite niciodată în nicio circumstanță. Acest tratat indică, prin urmare, că misiunea comunității internaționale este de a trece la interzicerea absolută a armelor nucleare. Cu toate acestea, nu a intrat

încă în vigoare și, în plus, cere ca 50 de state să devină parte din ea, așa cum se prevede la articolul 15. Până în prezent, doar 70 de state l-au semnat și doar 23 l-au ratificat sau aderat la acesta. Succesul Tratatului nu depinde însă, deși este extrem de important, doar de numărul statelor care îl acceptă în cele din urmă, ci, mai presus de toate, de încorporarea acelor state care au un rol mai decisiv în eventuala utilizare a Tratatului. acest tip de arme... Este clar că niciun stat care deține o armă nucleară nu calibrează posibilitatea de a deveni parte la acord și merită întotdeauna să ne amintim poziția pe care aceste state și altele au avut-o față de concluziile Conferinței din 2017 [11]. Dar, de asemenea, doar Austria în cadrul Uniunii Europene a procedat la ratificarea acestuia, iar doar Irlanda a procedat la semnarea acestuia. Prin urmare, nu numai că acest instrument nu este în vigoare, dar și, deși nu este exclus, îi va fi greu să facă acest lucru și va găsi opoziție din partea „statelor nucleare” și din partea celor care participă la organizații internaționale, precum NATO, unii dintre ai cărui membri au arme nucleare.

Ținând cont de procesul de elaborare a acestui tratat, de pozițiile pe care statele le-au adoptat la Conferința de la New York, în 2017, și de evoluția pe care a suferit-o acordul, s-ar putea face câteva concluzii. În primul rând, statele care dețin arme nucleare și-au exprimat dorința de a nu deveni parte la tratat, ceea ce slăbește norma conform căreia ar fi interzisă folosirea armelor nucleare. În al doilea rând, deși nu se poate exclude ca tratatul să intre în vigoare într-un timp rezonabil, totuși, din cauza profilului statelor care au procedat până în prezent să-l semneze, acesta nu pare să fi avut acceptul multor state. În fine, nimic din toate acestea nu ascunde, însă, voința unei părți a comunității internaționale de a consacra interzicerea completă a acestui tip de arme. Pe scurt, soarta tratatului este destul de incertă, dar simpla lui

adoptare reprezintă un progres în conformarea politico-juridică a comportamentului statelor, în cazul nostru, în raport cu utilizarea armelor nucleare. De acolo, mai rămân de rezolvat unele întrebări, precum definirea armei nucleare și determinarea exactă a comportamentului interzis și în ce împrejurări și, bineînțeles, mecanismele prevăzute de tratat pentru a asigura aplicarea acesteia, cu limitele și incertitudini că ele încă mai există în acest sens.

În orice caz, TPAN îmbină două criterii, unul etic și celălalt legal, care ar trebui să susțină respingerea de către comunitatea internațională a armelor de acest tip și, mai precis, utilizarea lor, ceea ce reprezintă o contribuție importantă. Acest lucru este menționat în mod explicit în conținutul tratatului. Pe de o parte, avertizează că este inspirată din motive „strict umanitare” și îmbrățișează o noțiune de securitate în care persoana umană este plasată în centru. Preambulul consideră că „orice utilizare a armelor nucleare ar fi (...) detestabilă în lumina principiilor umanității și a dictaturilor conștiinței publice” ceea ce implică o „preocupare morală”. ” care ar avea o traducere politică. Cu toate acestea, pe de altă parte, semnificația juridică este acordată scopului eradicării armelor nucleare. „Obligația morală” de a pune capăt utilizării și deținerii acestor arme este considerată insuficientă, așa că nici măcar un angajament politic nu ar fi suficient. Din acest motiv, două paragrafe din Preambul evidențiază necesitatea adoptării unei perspective juridice în această privință: în primul rând, pentru că „orice utilizare a armelor nucleare ar fi contrară normelor de drept internațional aplicabile în conflictele armate, în special principiilor și normelor de drept internațional umanitar,” și în al doilea rând, pentru că „o interdicție obligatorie din punct de vedere juridic a armelor nucleare constituie o contribuție importantă la realizarea și menținerea unei lumi libere de arme

nucleare, inclusiv eliminarea ireversibilă, verificabilă și transparentă a armelor nucleare (...). ”Expresii ca aceasta întăresc percepția juridică în legătură cu armele nucleare, ceea ce explică de ce lupta împotriva acestui tip de arme s-a dus prin adoptarea unui tratat care impune obligații precise. Deși nu trebuie subestimat faptul că această poziție prezintă și unele dezavantaje întrucât nu toate statele, și cu atât mai puțin cele care o dețin, sunt dispuse să accepte obligațiile cuprinse într-un instrument obligatoriu, în special interzicerea folosirii armelor nucleare în toate circumstanțele. .

Totuși, dincolo de aceasta, ar fi greșit să nu recunoaștem că TPAN reprezintă încă o contribuție la intenția comunității internaționale de a proceda cu o interzicere absolută și, în orice împrejurare, a folosirii armelor nucleare și a armelor nucleare în sine. . Este încă greu de realizat acest scop deoarece va fi dificil ca voința hotărâtă exprimată de tratat să corespundă gradului de acceptare pe care ar trebui să-l aibă; și, mai precis, pentru că nu este depistată dorința Statelor care dețin arme nucleare de a accepta angajamentele stipulate în acest instrument juridic.

Alte căi ar putea fi deschise pentru a depăși această contracție. Deocamdată, adoptarea Tratatului lasă ușa deschisă pentru a putea fi consacrată o normă cutumiară care să interzică folosirea armelor nucleare, chiar dacă aceasta necesită un comportament complementar al statelor care, inspirate de conținutul Tratatului, vizați această adresă. În plus, în mod curios, neacceptarea TPAN ar putea duce la întărirea altor acorduri care limitează deținerea de arme nucleare, ceea ce, în realitate, afectează posibilitățile de utilizare a acestora. În acest sens, de exemplu, Spania și-a declarat poziția împotriva TPAN, înțelegând pe atunci ministrul de Externe, Alfonso Dastis, că „ni se pare că acest tratat nu este calea corectă”, așa că ar fi convenabil „să se întărească Tratatul de ne-

proliferare nucleară” (El Confidencial, 2018). În consecință, principala contribuție a TPAN a fost traducerea în termeni juridici a unei obligații precise de a nu folosi arme nucleare greu de acceptat, dar care, totuși, o plasează în centrul dezbaterii printr-un instrument juridic obligatoriu. la o asemenea interdicție. Pe scurt, există două concluzii pozitive: pe de o parte, calea stabilirii unei norme cutumiare care interzice utilizarea armelor nucleare nu este niciodată închisă, iar simpla adoptare a TPAN oferă o nouă oportunitate pentru unele state de a se alătura acestei posibilități. Pe de altă parte, dificultățile pentru intrarea sa în vigoare și, chiar, pentru obținerea unui număr mai mare de state semnatare, nu înseamnă că simpla adoptare a TPAN asigură conținutul obligațiilor statelor pe care și le-ar putea asuma în raport cu folosirea armei nucleare. [1]

Tratatul privind interzicerea armelor nucleare va intra în vigoare pentru cele cincizeci de state părți care au ratificat acest instrument internațional. Este o piatră de hotar în dezarmarea nucleară și neproliferarea, precum și un angajament semnificativ față de pacea și securitatea internațională. Acest tratat a fost adoptat la 7 iulie 2017 de Conferința Națiunilor Unite și este primul acord multilateral obligatoriu din punct de vedere juridic care interzice pe deplin armele nucleare. Uruguay a fost a treisprezecea țară care a depus instrumentul de ratificare, în iulie 2018, reafirmându-și statutul de țară pacifistă și nedeținătoare de arme nucleare și angajamentul său istoric față de regimul de dezarmare și neproliferare. Utilizarea armelor nucleare duce la consecințe umane catastrofale care constituie un risc pentru securitatea și supraviețuirea întregii umanități. De aceea, astăzi sărbătorim faptul că comunitatea internațională a făcut acest pas semnificativ către o lume mai stabilă și mai sigură, cu simțul scopului colectiv. Pe 22 iunie, Statele Unite și Rusia au reluat discuțiile care vor

afecta – deși poate nu definitiv – situația privind acordurile de neproliferare sau dezarmare nucleară. Conducătorul reprezentantului special al SUA pentru controlul armelor, Marshall Billingslea și ministrul adjunct de externe al Rusiei, Serghei Reabkov; Această întâlnire a fost mai mult tehnică decât politică și a constituit primul pas pentru eventuala reînnoire a Noului tratat START – în prezent, singurul tratat între cele două puteri în materie –, care expiră în februarie 2021.

În acest sens, este de remarcat faptul că numărul focoarelor nucleare rusești sau americane depășește cu mult șase mii – inclusiv cele active dislocate, în întreținere sau în așteptarea dezmembrării –; în timp ce China abia ajunge la 300, un număr pe care Franța și Regatul Unit împreună l-ar depăși, totul conform cifrelor gestionate de Institutul Internațional de Studii pentru Pace din Stockholm. Următorul pas, și cu implicarea directă a Spaniei, este următoarea Conferință de revizuire a Tratatului de neproliferare (TNP), la care au aderat 191 de state de la intrarea sa în vigoare în 1970. Conferința ar fi trebuit să aibă loc la New York, între 27 aprilie și 22 mai a acestui an, dar a fost amânată din cauza pandemiei și, eventual, va avea loc la începutul anului 2021. Pentru moment, această conferință generează o așteptare considerabilă, condiționată fără îndoială și de alegerile din SUA care va avea loc în luna noiembrie și desfășurarea discuțiilor ruso-americane menționate mai sus. În 2019, retragerea SUA din tratatul privind forțele nucleare cu rază intermediară, cunoscut sub numele de INF, după ce a acuzat Rusia de nerespectare, s-a încheiat cu suspendarea obligațiilor ambelor țări în acest domeniu. În acest context, în luna mai trecută, retragerea SUA din acordul OSCE pentru ceruri deschise a reprezentat un nou punct de fricțiune, deoarece puterea lider mondială se retrage astfel din obligația de a respecta măsurile de consolidare a încrederii.

JCPoA – Planul de acțiune cuprinzător co-

mun pentru Iran – este astăzi în impas. De la intrarea sa în vigoare în 2015, a funcționat în mod rezonabil pentru a controla acțiunile iraniene în domeniul armelor nucleare; și a fost menținută cu sprijinul membrilor permanenți ai Consiliului de Securitate al Națiunilor Unite, Germania și Uniunea Europeană. Fără îndoială, și în acest context, cel mai rău scenariu ar fi retragerea Iranului din Tratatul de neproliferare (TNP): situație care trebuie considerată posibilă și absolut nedorită. A zecea conferință de revizuire a TNP, programată inițial pentru 2020, a fost amânată din cauza pandemiei de COVID-19. În cadrul conferinței, delegația SUA a lucrat cu partenerii săi pentru a păstra TNP pentru generațiile viitoare prin:

- Consolidarea regimului internațional de neproliferare și atragerea atenției asupra provocărilor prezentate de Iran, Coreea de Nord și Siria;
- promovarea obiectivelor de dezarmare nucleară ale tratatului și reducerea riscurilor de război nuclear;
- susține profesionalismul, obiectivitatea și independența Agenției Internaționale pentru Energie Atomică (AIEA);
- contrastează comportamentul nesăbuit al Rusiei cu cel al statelor nucleare responsabile.

Statele Unite sunt lider în controlul armelor și se angajează să facă lumea mai sigură.

De când TNP a fost negociat în apogeul Războiului Rece, Statele Unite și-au redus armele nucleare cu 88%, potrivit ultimei publicații oficiale de date privind arsenalele americane. Stocurile globale s-au redus cu mai mult de 80% de la apogeul în 1986, potrivit Federației Oamenilor de Știință Americani, care urmărește problemele de securitate globală. Miniștrii de externe ai Germaniei, Heiko Maas, care îi vizita, discută despre tratatul de neproliferare nucleară pe 26 februarie 2020 la sediul Națiunilor Unite din New York. La conferință, Statele Unite au promovat, de

asemenea, noi modalități de a avansa accesul la utilizările pașnice ale tehnologiei nucleare, care pot produce energie curată, trata cancerul, purifica apa potabilă și crește recolta; inclusiv o nouă inițiativă cu Regatul Unit numită „Dialog susținut privind utilizările pașnice”. Din 2015, Statele Unite au oferit peste 395 de milioane de dolari pentru programele AIEA care sprijină utilizările pașnice ale tehnologiei nucleare. În noiembrie 2020, el a promis încă 50 de milioane de dolari în următorii cinci ani pentru Inițiativa de utilizare pașnică a AIEA [2].

La aproape un an de la invazia rusă în Ucraina, Rusia și-a suspendat participarea la tratatul privind armele strategice ofensive’. Tratatul New START a fost semnat la Praga în 2010, a intrat în vigoare la 5 februarie 2011 și a fost prelungit în 2021 cu cinci ani imediat după ce președintele american Joe Biden și-a preluat mandatul. Tratatul limitează arsenalele nucleare ale Statelor Unite și Rusiei la 800 lansatoare și 1550 de focoase de fiecare parte. Rusia are cel mai mare arsenal de arme nucleare din lume, de aproape 6.000 de focoase, potrivit experților. Împreună, SUA și Rusia dețin în jur de 90% din numărul focoaselor nucleare la nivel global, suficiente pentru a distruge planeta de mai multe ori [7]. SUA acuză Rusia că încalcă un acord-cheie de control al armelor nucleare încheiat între Moscova și Washington. Concret, Rusia refuză să permită inspecțiile la instalațiile sale nucleare, a declarat, marți, un purtător de cuvânt al Departamentului de Stat american, citat de CNN. „Rusia nu își respectă obligația prevăzută de Noul Tratat START, de a facilita activitățile de inspecție pe teritoriul său. Refuzul Rusiei împiedică Statele Unite să își exercite drepturile esențiale în baza tratatului și amenință viabilitatea controlului armelor nucleare între cele două state”, a spus oficialul citat. „De asemenea, Rusia nu și-a respectat obligația din Noul Tratat START, de

a convoca o sesiune a Comisiei Consultative Bilaterale, în conformitate cu termenul prevăzut în document”. Acuzațiile Washingtonului vor accentua, probabil, tensiunile între cele două țări, în contextul în care Moscova își continuă acțiunile în Ucraina.

Pe parcursul conflictului, de la a cărui declanșare se împlinesc trei ani în 24 februarie 2025, Moscova și-a intensificat retorica nucleară. În decembrie, președintele Vladimir Putin a avertizat despre „amenințarea în creștere” a războiului nuclear, iar mai recent, Dmitri Medvedev, vicepreședinte al Consiliului de Securitate al Rusiei, a amenințat că, dacă țara sa pierde războiul din Ucraina, s-ar putea declanșa un conflict atomic. „Puterile nucleare nu pierd conflicte majore de care depinde soarta lor. Acest lucru ar trebui să fie evident pentru oricine, chiar și pentru politicienii occidentali care și-au păstrat o urmă de inteligență”, a scris Medvedev într-un mesaj pe Telegram [10]. Începutul discursului lui Vladimir Putin s-a axat pe justificarea „operațiunii speciale” cu tipul de argumentație folosit deja până acum: Rusia ar fi vrut calea pașnică, dar a fost imposibil din cauza Ucrainei care, cu ajutorul Occidentului, pregătea o operațiune „sângeroasă” în Donbas. Începutul discursului lui Vladimir Putin s-a axat pe justificarea „operațiunii speciale” cu tipul de argumentație folosit deja până acum: Rusia ar fi vrut calea pașnică, dar a fost imposibil din cauza Ucrainei care, cu ajutorul Occidentului, pregătea o operațiune „sângeroasă” în Donbas. Rusia a blocat adoptarea unei declarații comune la încheierea conferinței de revizuire a Tratatului de neproliferare a armelor nucleare (TNP), denunțând termeni “politici”. Cei 191 de semnatari ai TNP, care are ca scop prevenirea răspândirii armelor nucleare, promovarea dezarmării totale și promovarea cooperării în utilizarea pașnică a energiei nucleare, s-au reunit la sediul ONU din New York începând cu 1 august. Însă, în pofida unei luni de negocieri

și a unei sesiuni finale amânate pentru câteva ore, conferința nu a fost în măsură să ajungă la un acord. Deciziile sunt luate prin consens, iar reprezentantul Rusiei, Igor Vișnevețki, a denunțat o lipsă de „echilibru” în proiectul final al textului de peste 30 de pagini. Potrivit unor surse apropiate negocierilor, Rusia s-a opus în mod deosebit paragrafelor referitoare la centrala nucleară ucraineană Zaporojie, ocupată de armata rusă. Astfel, proiectul de text a fost „foarte slab și desprins de realitate”, remarcând absența „angajamentelor concrete de dezarmare”. În deschiderea conferinței, secretarul general al ONU, Antonio Guterres, a declarat că un astfel de pericol nuclear nu a mai existat de la apogeul Războiului Rece [6].

Concluzii

Au fost depuse eforturi multiple, de asemenea de reglementare, pentru a interzice sau limita folosirea și deținerea armelor nucleare și, în plus, au existat reglementări de mare interes. În prezent există instrumente obligatorii care stabilesc limite notabile în domeniul nuclear care îndrumă comunitatea internațională către o interdicție absolută a armelor nucleare și, mai ales, utilizarea acestora. În esență, există o puternică dorință ca statele să renunțe la aceste arme și ca, în niciun caz, utilizarea lor să nu aibă loc în nicio circumstanță, în special, din cauza consecințelor umanitare pe care le-ar produce. Adoptarea TPAN reprezintă o altă încercare notabilă și, mai presus de toate, reflectă „ambitiția” multor state ale comunității internaționale de a realiza o interdicție absolută a folosirii armelor nucleare, deși trebuie să ne grăbim să spunem că nu contează, cu toate acestea, cu acceptarea celor care au arma nucleară.

Normele bine stabilite care reglementează interdicția folosirii forței în relațiile internaționale nu sunt suficiente pentru a stabili o interdicție „absolută și completă” a folosirii armelor nucleare. În principiu,

ceea ce este stabilit în articolul 2.4 din Carta Națiunilor Unite acoperă și acele cazuri în care forța are loc cu acest tip de armă și, prin urmare, orice comportament în acest sens ar fi complet interzis. Dar practica internațională nu prevede o regulă uzuală care să interzică „în mod specific” folosirea armelor nucleare, astfel încât aceste cazuri ar fi incluse în sfera interdicției generale. Cu toate acestea, consecințele și efectele acestui tip de arme împing statele să considere că utilizarea lor ar fi acoperită de o „interdicție specifică și singulară” care nu a fost încă consacrată. Ca regulă generală, folosirea unei arme nucleare ar fi un caz deosebit de grav de utilizare a forței armate, astfel că absența unei formulări exprese care interzice folosirea unei arme nucleare ar putea fi completată de o practică care proclama valabilitatea unei reguli cutumiare. În chestiunea. Cu toate acestea, există cel mult tendința ca utilizarea armelor nucleare să reprezinte un „caz deosebit de grav de utilizare a forței armate” în relațiile internaționale. În esență, nu se poate asigura existența unei interdicții totale a folosirii armelor nucleare din cauza absenței unei reguli în materie și, mai ales, pentru că utilizarea acestui tip de arme ar putea avea loc în excepții de la folosirea armelor nucleare, forță larg recunoscută de sistemul juridic internațional.

Comunitatea internațională dorește interzicerea completă a armelor nucleare. Actualmente, comunitatea internațională este încă destul de departe de a atinge un astfel de obiectiv. Voința Statelor care au arme nucleare de a ajunge la un acord în acest sens nu este încă evidentă și, prin urmare, acest Tratat este sortit unui anumit eșec. Cu toate acestea, rămâne deschisă posibilitatea statelor de a continua negocierile în acest scop și, în special, de a desființa utilizarea armelor nucleare. Mai mult, practic toate statele, inclusiv cele care dețin arme nucleare, și-au acceptat obligația de a negocia pentru a ajun-

ge la rezultate precise, printre care ar trebui să prevaleze obligația de a interzice utilizarea lor. Traducerea finală a acestor negocieri nu ar trebui să fie neapărat adoptarea unui tratat. Ar fi chiar mai pragmatic să deschidem căi politice care întruchipează angajamente de acest tip. Realizarea unei interziceri complete a armelor nucleare, deși este un imperativ al comunității internaționale, nu pare posibilă într-o perioadă scurtă de timp, așa că ar fi de interes să existe un angajament politic precis care să interzică în mod specific utilizarea armelor nucleare.

Referințe bibliografice

1. DÍAZ GALÁN, E. *Tratado sobre la prohibición de las armas nucleares (tpan): un paso más en la ilicitud del empleo del arma nuclear*. <https://seguridadinternacional.es/resi/html/tratado-sobre-la-prohibicion-de-las-armas-nucleares-tpan-un-paso-mas-en-la-ilicitud-del-empleo-del-arma-nuclear/> (Accesat – 20.08.2024)
2. *El apoyo inquebrantable de EE. UU. a la no proliferación nuclear*. <https://equipoeuropa.org/armas-nucleares-como-se-regula-el-posible-fin-del-mundo/https://equipoeuropa.org/armas-nucleares-como-se-regula-el-posible-fin-del-mundo/> (Accesat – 20.08.2024)
3. *El OIEA y el Tratado sobre la No Proliferación*. <https://www.iaea.org/es/temas/el-oiea-y-el-tratado-sobre-la-no-proliferacion> (Accesat – 10.08.2024)
4. GUERRA, E. *El régimen de no proliferación nuclear internacional y sus desafíos*. La Conferencia de Examen del TNP 2020. <https://www.undef.edu.ar/libros/wp-content/uploads/2021/02/GUERRA.-Defensa-Nacional-Nro.-3-arti%CC%81culo-9.pdf> (Accesat – 10.08.2024)
5. *Le régime de non-prolifération des armes nucléaires et les perspectives de création d'une zone de prolifération limités en Asie du nord-est*. http://www.irenees.net/bdf_fiche-experience-268_fr.html
6. POPESCU, C. *ONU: Rusia împiedică adoptarea unui text privind dezarmarea nucleară*. <https://tvr Moldova.md/article/da527885278708f3/onu-rusia-impiedica-adoptarea-unui-text-privind-dezarmarea-nucleara.html> (Accesat – 20.09.2024)
7. *Putin anunță că Rusia își suspendă participarea la ultimul mare tratat de dezarmare nucleară*. New START. <https://www.moldpres.md/news/2023/02/21/23001396> (Accesat – 20.07.2024)
8. RODRÍGUEZ AQUINO, L. *Limiter les armes: la formulation de normes internationales contre la prolifération nucléaire en Amérique Latine*. https://www.scielo.org.mx/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0185-013X2020000100097 (Accesat – 20.09.2024)
9. SÁNCHEZ, P. *Proliferación nuclear: Riesgos y posibles soluciones*. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=4199289> (Accesat – 20.08.2024)
10. *SUA acuză Rusia de încălcarea unui acord privind armele nucleare*. <https://disinfo.md/sua-acuza-rusia-de-incalcarea-unui-acord-privind-arme-nucleare/> (Accesat – 20.08.2024)
11. *Una victoria para la Humanidad: entra en vigor el Tratado sobre la prohibición de las armas nucleares*. <https://www2.cruzroja.es/web/ahora/-/entra-en-vigor-el-tratado-sobre-la-prohibicion-de-armas-nucleares> (Accesat – 20.08.2024)
12. ВЕРБИЦКАЯ, Т. В. *Кризис режима нераспространения ядерного оружия и способы его разрешения*. https://elar.urfu.ru/bitstream/10995/85476/1/978-5-7996-2751-5_159.pdf (Accesat – 10.08.2024)
13. ЕЛФИМОВ, В. *Международный режим нераспространения ядерного оружия: политические аспекты функционирования*. <http://evolutio.info/ru/journal-menu/1998-3/1998-3-elfimo> (Accesat – 10.08.2024)